

Valtakunnalliset lastensuojelupäivät®

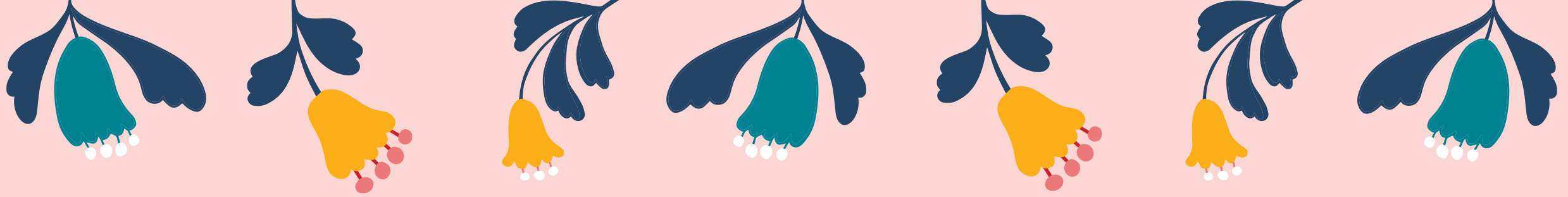
8.–9.10.2024

VÄLITÄ
ja
VAIKUTA

–
Vaikuttavaa lastensuojelua
rakentamassa

Lastensuojelulain synty 1930-luvun Suomessa

”Köyhänkin lapsi on ihminen” - Huutolaislapsen tappo ja lastensuojelulain synty 1930-luvun Suomessa

Jenni Jokela

VÄLITÄ
ja
VAIKUTA

Lastensuojelua koskevan lainsäädännön muutostöiden taustalla hirveitä tapauksia, esimerkiksi:

- Elias Vehkalammen kuolintapaus (v. 1931) Suomen ensimmäisen lastensuojelulain (v. 1936) taustalla
- Vuonna 1979 Ruotsissa säädettiin ensimmäisenä maailmassa laki, joka kielsi lapsen ruumiillisen kurittamisen
 - Taustalla 3-vuotiaan Maria-tytön kuolintapaus
- Vilja Eerikan tapaus vuodelta 2012 – lakiin vaadittiin liuta muutoksia
 - Muutokset: esim. väkivaltaepäilyistä ilmoitus suoraan poliisille, sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärän lasku
- Joensuun tapaus vuodelta 2023?
 - KRP:n virkavelvollisuuksien rikkomista koskeva tutkinta kesken, mutta AVI puuttui lastensuojelun toimintaan heti tapauksen jälkeen: totesi, ettei lastensuojelua ole toteutettu lain edellyttämällä tavalla

Lasten oikeudellinen asema Suomessa ennen vuoden 1936 lastensuojelulakia (1/2)

- Lapsi oikeussubjektina moderni käsite: muodostunut vasta 1900-luvun aikana
- Muissa Pohjoismaissa lastensuojelulait saatiin säädetyksi 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa
- Suomessakin lastensuojelulain tarve tunnistettiin, mutta lakia ei saatu aikaiseksi liki 40 vuoteen
 - Syynä mm. resurssit, sodat, pula-aika, oikeistopuolueet: ”meillähän on jo tarpeeksi sääntelyä”
- ”Tarpeeksi sääntelyä” tarkoitti:
 - Lasten suojelemiseksi joitakin oikeusnormeja esim. köyhäinhoitoa ja rikosoikeutta koskevissa säännöksissä
 - ”Lastensuojelu” osana muiden vaivaisten huoltoa
 - Sääntelyllä suojattiin yhteiskuntaa ”vinoon kasvaneilta” lapsilta

Lasten oikeudellinen asema Suomessa ennen vuoden 1936 lastensuojelulakia (2/2)

- Huutolaisjärjestelmä
 - Lapset huutokaupattiin vähiten vaatineelle kuntalaiselle vuodeksi kerrallaan (työvoima + vuosimaksu)
- Vuoden 1922 köyhäinhuitolaki ja kunnan köyhäinhoidon ohjesääntö
 - Lastensuojelua harjoittivat kussakin kunnassa valitut köyhäinhuitolautakunnan luottomiehet: erityistä lastensuojelua tai koko ammattikuntaa ei ollut
 - Yksityisillä lastensuojelujärjestöillä merkittävä rooli
- Köyhäinhuitolautakunnan tuli järjestää turvattomien lasten tarpeenmukainen hoito ja elatus
 - Elätehoito yksityiskodissa ja huoltosopimus: riittävä ravinto, hyvä kohtelu, oikeus terveydenhuoltoon ja koulunkäyntiin
 - Tarkastuskäynti vähintään 4 kertaa vuodessa
 - Lapsen sijoittaminen uuteen perheeseen, jos havaittiin laiminlyöntejä

Elias Vehkalammen tapaus v. 1931

- Elias jäi orvoksi 5-vuotiaana (v. 1927) – osaksi systeemiä
- 9-vuotiaana Elias sijoitettiin uuteen perheeseen vuodeksi 1931
 - Hän teki paljon talon töitä, kulki huonoissa vaatteissa, ei saanut käydä koulua, sai niukasti ravintoa, sairastui huonosta ravinnosta
 - Lisäksi hän koki väkivaltaa ja häntä kohdeltiin huonosti
- Naapurit ilmoittivat köyhäinhoitolautakunnalle laiminlyönneistä
 - Köyhäinhoitolain mukaisia tarkastuksia ei tehty
- Elias löydettiin kuolleen sijaishuoltopaikasta heinäkuussa 1931
 - Tekijänä sijaisperheen oma 20-vuotias poika

Pojan oli nähty kuihtumistaan kuihtuvan, mutta häntä pidettiin joka päivä työssä ja kohdeltiin tylästi. — Häntä oli kielletty käymästä kylässä eikä päästetty pyhäkouluun.

Elias Vehkalammen tapauksen jälkeen

**Elias Vehkalampi
menetti henkensä
200 markan takia.**

*Perhon kunta säästi tämän summan
siirtämällä hänet Saarelan taloon.*

Kunnallisen tarkastuksen puutteellisuus
ja kitsastelu syynä hoidokkien huonon
asemaan.

Syyte Perhon köyhäinlaitokuntaa vastaan
päätetty nostaa.

Lasten huolto-olojemme puutteellisuus on
niin hyvin eduskunnassa kuin muuten jul-
kisuudessa myönnetty. Viime aikoina on
jouduttu toteamaan vallan järkyttäviä yk-
sityistapauksia, joissa entisaikain „huuto-
laislasten” kovat kokemukset ovat toistu-
neet. Köyhäinhuolto on vielä monissa kun-
nissa niin asiaa ymmärtämätöntä tai vä-
hintään leväperäistä ja löytyy vielä siksi
paljon yksityisiä tunnettomia ihmisiä, että
saattaa odottaa millaisia raakalaistapauksia
tahansa. Ei ole kauan siitä kun Perhossa
elätteelle annettu poika suorastaan kidut-
tamalla murhattiin. Ja äskettäin on toinen
yhtä kammoksuttava tapaus paljastettu.

- Köyhäinlaitokunnan jäsenet saivat virkarikkeistä tuomiot
- Tapaus osoitti lastensuojelulain tarpeellisuuden
- Lehdissä arvosteltiin köyhäinlaitokuntien toimintaa ja pyydettiin eduskuntaa toimimaan lastensuojelulain säätämiseksi
 - Yhteiskunnallinen välinpitämättömyys huono-osaisia lapsia kohtaan
- Tapauksen myötä esille myös muita vastaavia tapauksia, joissa oli kyse lasten pahoinpitelemisestä, raiskaamisesta ja tappamisesta
- Eliuksen tapausta käsiteltiin eduskunnassa osana lastensuojelulain esitöitä
 - Lastensuojelulaki saatiin säädetyksi vuonna 1936, voimaan vuonna 1937

HUUTOLAIS- POIKAA

**kohdeltiin pahemmin
kuin eläintä.**

Poikaraukkaa kiusattiin nälällä ja pestiin
näin, että hänen kuultiin rukoilevan armoa.

Köyhien lasten huolto maassamme epäinhimillistä.

Vallilan Sos.-dem. Naisyhdistyksessä keskusteltu asiasta.

*Perhon kunta ei ole järjestänyt
köyhäinhoitoaan lain edellyttä-
mällä tavalla.*

Perhon köyhäinhoidon

valvonnassa vakavia laiminlyöntejä.

**Piiritarkastajat eivät ole huolehtineet tehtävistään
säännöllisesti.**

Kuohuttavaa raakuutta.

9-VUOTIASTA HUUTOLAISPOIKAA
RÄÄKÄTTY KUOLEMAAN ASTI.

Syyte Perhon köyhäinhoito- lautakunnalle

Sen toiminnassa on ilmennyt ilmeistä
leväperäisyyttä ja laiminlyöntejä.

Eljas Vehkalampea piinattu nälällä

KOTIMAA

Miksi 4-vuotias jätettiin rääkättäväksi huumeasuntoon? Näin vastaa sosiaalitoimi

Ilta-lehti kysyi Joensuun lastensuojelusta, miksi lapsen oloihin ei puututtu.

**Joensuussa kuollut 4-vuotias ei koskaan tavannut
vastaavaa sosiaalityöntekijäänsä – valvova
viranomaisen ärähti**

Joensuussa surmatun 4-vuotiaan pojan arjessa oli läsnä lukuisia
viranomaisia. Kukaan heistä ei ollut huolissaan, että poikaa kohdeltaisiin
kotona väkivalloin.

Avi selvitti: Lastensuojelun toiminnassa vakavia puutteita

**Poliisi epäilee lastensuojelun
työntekijöitä virkarikoksista Joen-
suussa kuolleen lapsen tapauksessa**

1930-luvulta 2020-luvulle

- Elias Vehkalammen tapaus vuodelta 1931 vs. Joensuun tapaus vuodelta 2023
- Ensimmäisellä lastensuojelulla pyritti puuttumaan samaan ongelmaan kuin nykyään: lasten suojelemiseen kaltoinkohtelulta
 - Edelleen ongelmana viranomaistoiminnan puutteellinen valvonta: lastensuojelua ei harjoiteta lainmukaisella tavalla
- Kyse rakenteellisesta ongelmasta

Väitöskirja: ”Kova on köyhän lapsen kohtalo”

- Tarkoituksena monipuolistaa, laajentaa ja syventää pro gradu -tutkielman tuloksia
- Tutkimus tulee osoittamaan, että yhteiskunnallinen lastensuojelu on epäonnistunut jo ennen sen oikeudellistumista
 - Edelleen lastensuojelun asiakkaat ennättävät menettää henkensä
 - Lastensuojelun ammatillistuminen ja lainsäädännön lukuisat muutokset eivät ole pystyneet poistamaan näitä epäkohtia
- Tutkimus toimii ajankohtaisena oikeuspoliittisena puheenvuorona koskien lastensuojelujärjestelmän systemaattisia ongelmakohtia
 - Historian analysoiminen keinona ymmärtää nykyisyyttä ja ajantasaisia epäkohtia

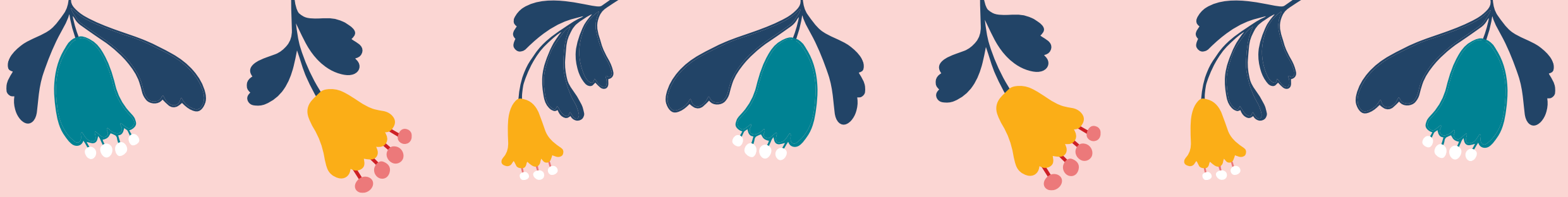

Yhden köyhän lapsen taru tässä kerrotaan,
paljon heitä samoin kulkee, harvoin mainitaan.
Vasta kun on henki mennyt eikä auttaa voi,
autettais kun myöhä on kun kuolinkellot soi.

Pieni mies on levon saanut, tuskat laantuneet,
elon varjot jatkuneet ja sitten himmenneet.
Kun vain muisto Perhon pojan muita auttaa vois,
turhaan silloin elämä ei nuori mennyt ois.

Mieli turtuu kaikkeen, tottuu kauhun uutisiin,
kurjimmat vain teot jääpi muistin uumeniin.
Vavahduttaa niiden mieltä jotka tuntevat
jotka hyvän pahan eron vielä huomaavat.

Kiitos! ❤️

Lisätiedot/kysymykset: jenni.jokela@oikeus.fi

VÄLITÄ
ja
VAIKUTA

Lähteet

- Jokela, Jenni – ”Köyhänkin lapsi on ihminen” – Huutolaislapsen tappo ja lastensuojelulain synty 1930-luvun Suomessa. Edilex, 2022.

